

Đại hạ

Làng Yên Đỗ có một chú lính đóng đến chức cai kèn, được nhà nước Lang sa cho về hưu trí.

Trong những ngày tòng ngũ, nhờ tài xoay sở, ky cốp chú ta vớ được khá, liền xây ngay một ngôi nhà bề thế giữa làng để khoe khoang với bà con.

Khánh thành toà "biệt thự" mà được mấy chữ của cụ khoá treo trên nóc thì còn vinh dự nào bằng, lại còn hơn bùa ngải của những thầy pháp cao tay yểm ma trấn tà.

Biết tổng anh chàng sẽ tính toán theo tập tục ấy, cụ Yên Đỗ trong buổi dạy học đã hỏi thẳng các môn sinh:

- Nếu nó đến xin, các anh tính ta nên cho nó chữ gì nào?

Các ông tú, ông cử đang tập văn cụ Tam Nguyên để sửa soạn thi hương thi hội, nghe thầy hỏi tất cả đều đáp:

- Thừa thầy chúng con thiết nghĩ là tùy nơi thầy thôi ạ.

Cụ Tam Nguyên cười:

- Theo ý ta ta sẽ tặng nó hai chữ "Đại hạ"

Tất cả học trò đều cho là thâm thúy vì ai cũng nghĩ hai chữ ấy có nghĩa là nóc nhà lớn, lấy tích trong câu: "*Nhất mộc yên năng chi đại hạ*". (Một cây gỗ sao chống nổi nóc nhà lớn).

Chẳng dè trong đám học trò có một ông lão mép đem phô với chú cai kèn nọ, chú này sượng rợ, thôi khỏi phiên luy, tởn kém đến cụ tam nguyên làm chi cho mất công, cứ y lời mượn một thầy đồ có hoa tay viết hai chữ "Đại hạ" rõ to rồi chưng lên.

Ngày ăn mừng tân gia anh ta lại mời cụ Tam Nguyên đến dự cho sang cửa sang nhà.

Nguyễn Khuyến đến và vô cùng ngạc nhiên thấy chữ nghĩa của mình đã phát phối trên toà nhà chú nọ. Cụ gọi chủ nhân lại hỏi. Cai kèn không giấu nổi bèn khai tuốt ra hết. Cụ Tam Nguyên nghiêm nghị gọi ông học trò láu cá cũng có mặt trong bữa tiệc chất vấn:

- Thế nào, anh hiểu chữ "Đại hạ" là gì không?

- Dạ bẩm thầy - anh học trò áp ứng - là nóc nhà lớn ạ!

Tam Nguyên mắng:

- Dốt ọi là dốt, ăn nhai nói kỹ, chủ nhân là Cai kèn ai lại cho chữ "Đại hạ" như anh, "hạ" là "nóc nhà" bao giờ. Nếu vậy chữ ấy ai mà treo lên chẳng được!

Ông học trò mặt như chàm đỏ.

- Dạ bẩm thầy, con có lỗi lớn, dám mong thầy đại xá và chỉ giáo giùm con.

Cụ Tam Nguyên vuốt râu, tòm tòm:

- Thôi, lỡ rồi, cũng chẳng sao, anh chỉ hiểu sai một chữ, "đại" là "to" đúng, còn "hạ" là "mùa hè" kia mà. Anh phải mách người ta viết thế mới hợp gia cảnh chú Cai kèn này chứ, vì "đại hạ" là "hè to", đọc lái lại là "tò he", ấy là việc chỉ chú ta làm nghề thổi kèn đó.

Mọi người cười rộ, khoái trá. Bữa tiệc tân gia rộn rịp hẳn lên. Riêng ông học trò và chú Cai kèn mặt cứ ửng lên như gấc chín!